

NEKOLIKO RIJEČI O ORGANIZACIJI TR-
GOVINE S GRANIČARIMA U VARAŽDINU
17. STOLJEĆA 1)

U ovom radu autor je kratko obradio rezultate svojih istraživanja iz kojih je vidljivo da su vojnike na granici plaćali štajerski staleži dijelom u gotovom novcu, a dijelom u naturi-suknu ili suknu i živežu. U isporukama za vojsku nalazila se raznovrsna roba, a najviše odjevni predmeti i sukno. Pojedine vrste robe, posebice sukna pobliže se određuju u radu.

U snabdijevanju graničara na granici sudjelovao je veći broj trgovaca, raznih dobavljača i prijevoznika. Posebno mjesto u tome pripada dvorskom trgovcu iz Ptuja, inače talijanskog porijekla, Gabrielu Cacciji. On je dozvolom štajerskih staleža otvorio sredinom 17. stoljeća redoviti dućan-kantinu za vojnike u Varaždinu kojim su se služili i građani grada.

U radu se nadalje navode imena i nekih varaždinskih trgovaca koji su trgovali s graničarima, kao npr. Bartol Presečko, Vincenc Perger, Kristofor Neustätter i trgovci Gonan.

Na kraju autor konstatira da je granična trgovina Varaždina u 17. stoljeću bila dio trgovine grada te je i po toj liniji ovaj grad bio povezan sa Srednjom Evropom. Trgovina s graničarima pripomogla je da je u 17. stoljeću varaždinsko tržište bilo snabdjeveno isto takvom robom kakva se u to vrijeme prodavala i u ostalim evropskim gradovima.

Položaj Varaždina na tromeđi Hrvatske, Ugarske i Štajerske, te stjecište dvaju važnih srednjovjekovnih trgovačkih puteva, i to Varaždin-Ptuj-Maribor-Leibnitz-Graz-Beč i Varaždin-Nedelišće-Nagykanisza-Budim na njegovom teritoriju, uz plovnu rijeku Dravu, učinili su ovaj grad značajnim trgovačkim centrom u srednjem vijeku. 2) To je uvjetovalo da je Varaždin krajem 16. i početkom 17. stoljeća brojio preko 600 kuća 3) i imao dva puta više stanovnika negoli su ih imali u to vrijeme preostali hrvatski slobodni kraljevski gradovi, dakle Zagreb, Križevci i Koprivnica zajedno. Na to nam indirek-

- 1) Na recenziji ovog rada zahvaljujem prof. Miri Ilijanić i prof. dr Juri Medariću. Takodjer zahvaljujem prof. Miri Ilijanić na podacima iz Štajerskog zemaljskog arhiva u Grazu.
- 2) Kapustić S. Tragom gospodarske povijesti Varaždina (na poticaj "Ekonomске historije Jugoslavije" Mije Mirkovića), Zbornik radova "Susreti na dragom kamenu" 78, str.168.
- 3) Ilijanić M.: Nekoliko podataka o vezama Ptuja i Varaždina u 16. i 17. stoljeću, Ptujski zbornik br.4, Ptuj, 1975, str.289.

tno ukazuje jedan zaključak kojim Hrvatski sabor 1595. godine određuje da moraju u slučaju proglašenja općeg ustanka poslati u rat "ex numero civium", dakle iz broja svojih građana, Varaždin 200, Zagreb 100, a Križevci i Kopriivnica po 25 naoružanih pješaka. 4)

Unatoč veličini značenje Varaždina kao obrambene tvrđave opada krajem 16, a još više u 17. stoljeću, 5) jer se on u to vrijeme ni je našao na glavnom pravcu nadiranja Turaka. Turske su se čete, u pohodu na Štajersku, kretale strateški interesantnijom Panonskom nizinom između Blatnog jezera i Drave jer taj im je put prema Srednjoj Evropi, nakon pada Kaniže, bio lakši. Varaždin, koji je gradjen kao "vrata Štajerske", bio je ipak još dovoljno utvrđen i jak pa bi bilo opasno skretati s glavnog pravca pohoda, prelaziti Dravu i opsjedati ga. Istovremeno su se carske trupe skupljale u Medjimurju i išle prema sjeveru da bi se sudarile s Turcima u bitci kod St.Gotthard-Mogersdorfa 1664.godine. 6) Oslobođen dakle direktne turske opasnosti, iako u blizini granice, Varaždin je bio relativno siguran grad pa je upravo zbog toga u njemu bilo još neko vrijeme sjedište generalata i veliko skladište hrane, oružja i municije koja se otpremala odavde na bojišta i u ugrožene tvrđave u Slavoniji. 7) Ovdje se također obavlja novčenje vojnika, 8) tu im se dijele plaće i organizira snabdijevanje.

Vojnike na granici plaćali su štajerski staleži dijelom u gotovom novcu, a dijelom u naturi - suknu ili suknu i živežu. Iz izvora doznajemo da su npr. 1651. godine vojnici primili 50% plaće u gotovu novcu i 50% u suknu, da bi devet godina kasnije udio gotovog novca u strukturi vojničke plaće pao na samo 1/5, dok su 4/5 bile u suknu i živežu. 9) Odnos između dijelovima plaće vojnika na granici mijenjao se tijekom vremena, i to na štetu gotovog novca.

- 4) Horvat R.: *Povijest grada Varaždina, Svezak I, str. 165, Rukopis u Gradskom muzeju Varaždin.*
- 5) Ilijanić M.: *Prilog istraživanju kulturne povijesti Varaždina, Prilog historiji Varaždina, Varaždin, 1967, str.8.*
- 6) Ilijanić M.: *Prilog istraživanju historijsko-urbanističke dokumentacije Varaždina, Godišnjak GMV br.4, Varaždin, 1970, str.61.*
- 7) Ilijanić M.: *Prilog istraživanju kulturne povijesti Varaždina, Prilozi historiji Varaždina, Varaždin, 1967, str.19.*
- 8) Ilijanić M.: *Nekoliko podataka o vezama Ptuja i Varaždina u 16. i 17. stoljeću, Ptujski zbornik br.4, Ptuj, 1975, str.293.*
- 9) *Steiermärkisches Landesarchiv, Graz, Militaria.*

Njemačko sukno za plaću graničara prikupljalo bi se u Grazu, a talijansko u Ptuju. To je i razumljivo s obzirom na prometni položaj ovih dvaju gradova. Dok je Graz bio trgovačkim putem povezan sa sjeverom, dotle je iz Ptuja vodila trgovačka cesta u Trst preko Celja i Ljubljane. Iz Graza i Ptuja štajerski staleži slali bi sukno kolima ili splavima (flosima) do Varaždina gdje se ono dijelilo vojnicima. Ako bi se sukno prevozilo kolima, bio bi to tada konvoj s više kola. Izvori nam spominju jedan takav konvoj koji je 1661. godine prevezio sukno u Varaždin, a imao je 8 kola, svaka s po 6 konja. 10) Konvoj se kretao s "trumbentačem", a troškove puta podmirili su štajerski staleži u iznosu od 480 forinti. Iz računa za plaćenu hranu, piće i konje može se ustanoviti da su prijevoznici na putu od Graza do Varaždina i obratno prelazili preko Leibnitsa, Spielfelda, Maribora, Ptuja i Zavrča. 11) U Zavrču bi prijevoznike dočekali konjanici koji bi ih pratili sve do Varaždina. Takvu oružanu pratnju morao bi osigurati komandant Varaždina zbog čega su mu staleži iz Graza trebali javljati vrijeme dolaska konvoja. 12)

U isporukama za graničare nalazimo raznovrsnu robu, među inim šećer, slatkiše i mandule, a i mirodije (papar, muškatni oraščić i dr.). Bilo je tu također mnogo raznovrsnih vrpca, borta, čipaka i resa, svilenih, srebrenih i zlatnih dugmeta. Najveći se dio isporuka odnosio ipak na odjevne predmete i sukno. Među odjevnim predmetima bilo je mnogo čarapa (engleskih, pariških), zatim rukavica pa šešira (njemačkih, talijanskih, kožnih) i kapa (husarskih, njemačkih). Sukno je dolazilo uglavnom u raznim varijantama crvene i modre boje. Što se njegove kvalitete tiče, vrlo je teško odrediti kakva je ona bila. U svakom slučaju morala je biti precijenjena, tj. loše sukno bilo je obračunavano vojnicima skuplje nego li bi ga oni drugdje mogli kupiti.

Neki stari inventari publicirani u radovima Heidrum Dorr, Mire Ilijanić, Fritza Popelke i još nekih autora, dozvoljavaju nam da neke vrste sukna pobliže odredimo. Tako je npr. karmoisin, Karmesin vrsta crvenog sukna, 13), a cardis, Kardiss sukno iz ovčje vune. 14) Zimesan ili Zimosan označava fino vuneno sukno, 15) a stameth, Stamet srednje fino sukno u 17.stoljeću 16) (vjeroja-

10) *Ibid.*

11) *Kapustić S.: Tragom gospodarske povijesti Varaždina (na poticaj "Ekonomске historije Jugoslavije" Mije Mirkovića), Zbornik radova "Susreta na dragom kamenu" 73, Pula, 1979, str.166.*

12) *Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Militaria.*

13) *Dorr H.: Auszug aus Unger-Khull, Steirischer Wortschatz (Graz 1903) iz "Das steirische Handwerk I, Graz 1970, str.169.*

14) *Dorr H., op.cit., str.169.*

15) *Dorr H., op.cit., str.172.*

16) *Dorr H., op.cit., str.171.*

tno samt-baršun). Naziv morbey, Marbei odnosi se na vrstu teškog sukna 17) a chameloth na lagano sukno iz devine dlake. 18) Susrećemo takodjer feudertuch, Futtertuch, boroslaj, tj. podstavu pa moher, mohair-vrstu mekane tkanine od kostreti angorske koze. 19) Često se javlja jedna vrsta štajerskog sukna zvanog karasin, Karosin. 20) Nazivi nekih vrsta sukna ukazuju na njihovo porijeklo, kao npr. paduaner ili baduanisch-padovansko (talijansko) sukno, zatim fioret ili wallisch tuch-firentinsko (takodjer talijansko) sukno, pa märischtuch-moravsko (češko) sukno, a spominju se takodjer njemačko, englesko i španjolsko sukno. Vrlo često se susreću nazivi Kern i Rech. Čini se da su to bile vrste štajerskog sukna za svakodnevnu upotrebu. Potrebno je takodjer spomenuti da je tu bilo dvostrukog i jednostrukog tafta, damasta, parheta i drugog tekstila raznih vrsta i boja.

U snabdijevanju vojnika na granici sudjelovao je veći broj gradačkih, mariborskih, ptujskih, varaždinskih a vjerojatno i drugih trgovaca te čitav niz raznih dobavljača i prijevoznika kao što su Carlo Miglio, Abadio Conzago (ili Inzago), Marc Antonio Qualander, Mägerl Jochan Fridrich i drugi. 21) Svi ti trgovci, dobavljači i prijevoznici dio su svojega poslovanja vezali za trgovinu s graničarima u Varaždinu. Čini se ipak da su staleži u Grazu najveće trgovačke poslove u razmjeni s graničarima u Varaždinu povjerali dvorskom trgovcu iz Ptuja, inače talijanskog porijekla, Gabrijelu Cacciji.

Štajerski staleži spominju Cacciju 1634. godine u vezi s nabavkom sukna za isplatu vojnika koje je on bio voljan uz drugu raznovrsnu robu slati na granicu. 22) Četiri godine kasnije pregovara već Caccia s istim staležima o otvaranju redovitog dućana-kantine

17) Dorr H., *op.cit.*, str.176.

18) Ilijanić M.: *Odišlo i sitni kućni inventar u Varaždinu 16. stoljeća*, Zbornik za narodni život i običaje-knjiga 43, *Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Zagreb, 1967, str. 128.*

19) *Leksikon Leksikografskog zavoda Zagreb, 1974, str.636.*

20) Dorr H., *op.cit.*, str.176.

21) *Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Militaria.*

22) *Ibid.*

za vojnike u Varaždinu kojim bi se koristili takodjer i gradja -
ni. 23) Unatoč urgencijama i zaključenom ugovoru 24) staleži u
Grazu su tek 1645.godine odlučili da Caccia s bratom Georgom i
kompanjonom Franzom Furlanom može otvoriti kantu u Varaždinu.
25) To je i učinjeno pa su se u novootvorenom dućanu prodavali
svi artikli po ugovorenim cijenama, Za kupovinu robe u svom du-
ćanu mogao je Caccia odobravati vojnicima jednogodišnji kredit u
visini četveromjesečne plaće. 26)

Uskoro nakon otvaranja kantine dolazi do sporova i uzajamnih op-
tužbi o kojima doznajemo iz pisama koja pišu staležima u Graz ko-
mandant granice, Cacia i vojnici. Ova nam pisma daju uvid u orga-
nizaciju razmjene dobara s vojnicima u Varaždinu; što nam može o-
sim toga pomoći da si stvorimo barem približnu sliku o organiza-
ciji trgovine u gradu.

U svom pismu 1646.godine konstatira komandant granice grof
Schwarzenberg da s otvaranjem kantine u Varaždinu nije postignu-
ta svrha. Htjelo se naime pomoći vojnicima, medjutim se u tome
nije uspjelo. Vojnici skupo plaćaju lošu robu, na dugove im se
obračunavaju lihvarski kamati a zbog neredovitog pristizanja pla-
će gube kredite. Zbog sve te trgovačke špekulacije vojnici su ne-
disciplinirani i bune se. 27)

Godinu dana kasnije i Caccia se javlja pismom staležima u Graz u
kojem se hvali kako ima veliki kredit i ugled kod trgovaca i da
njegov dućan dobro dolazi i vojnicima i gradjanima Varaždina. On
medjutim robu ne može prodavati jeftinije jer su laktovi na grani-
ci u Varaždinu dulji nego drugdje a nešto mora uračunati i "ad pe-
riculum et difficultatem negotiandi", dakle na opasnost i poteš-
koću trgovanja na granici. 28) Sniziti cijenu robe mogao bi je-
dino onda kad bi bio oslobođen poreza i tridesetnice. Smatra da
su vojnici zadovoljni njegovom robom, ali da ih protiv njega bu-
ne oficiri kojima on ne daje proviziju od robe koju kupuju voj-
nici. Boji se medjutim da bi to što pisar ne želi izdavati vojni-
cima zadužnice moglo utjecati na to da roba u njegovom dućanu ne
bude svježā.

23) *Ibid.*

24) *Ibid.*

25) *Ilijanić M.; Nekoliko podataka o vezama Ptuja i Varaždina u
16.i 17.stoljeću, Ptujski zbornik br.4, Ptuj, 1975, str.291.*

26) *Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Militaria.*

27) *Ibid.*

28) *Ilijanić M.; Nekoliko podataka o vezama Ptuja i Varaždina u
16.i 17.st., Ptujski zbornik br.4, Ptuj, 1975, str.291.*

U svom pismu vojnici priznaju da Caccia ima svježu robu i da je daje jeftinije od ugovora, ali da i oni kupuju kod njega samo onda kad su u krajnjoj nuždi. 29)

Po svim tim reakcijama kako komandanta granice, tako i Caccije, a i vojnika, moglo bi se zaključiti da se u graničnoj trgovini razvila korupcija. Čini se da su na vojnicima zaradjivali i oficiri i vojni pisar, a najviše sam Caccia. Sve to ukazuje na priličan broj problema u organizaciji vojne trgovine u Varaždinu. Stoga ne iznenadjuje to što je Caccijina kantina bila ukinuta 1648.godine. Vojnici su međutim mogli još četiri mjeseca dobivati sukno. 30)

Moguće je da je Caccia ostao i dalje u Varaždinu jer ga izvori spominju 1649.godine kao varaždinskog trgovca kojemu bi trebala štajerska blagajna isplatiti 7.813 forinti za robu koju je on izdao na zadužnice varaždinskoj posadi. 31) Dužni iznos plaćen je Cacciji godinu dana kasnije. To ukazuje osim toga i na netočnost i nesigurnost isplata od strane štajerskih staleža koji su, pored sveg neraspoloženja prema Cacciji, bili o njemu ovisni jer sami nisu bili u stanju izvršavati svoje obveze prema graničnoj vojsci.

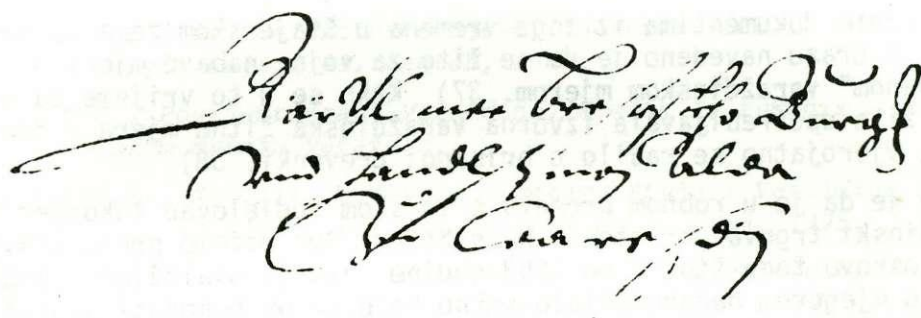
U trgovini s graničarima sudjelovalo je više varaždinskih trgovaca. U dokumentima o graničnoj trgovini spominje se trgovac Bartol Presečko (Persetscho, Bersetscho). Iako život i djelovanje ovog varaždinskog gradjanina nisu još istraženi, čini se ipak da je njegova uloga u graničnoj trgovini na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće bila značajna. Poznato je tako da je on dopremao talijansko vino i ulje za slavonsku granicu iz Italije preko Koruške. Isto tako se u većem broju dokumenata navode novčani iznosi koje Presečko potražuje od štajerskih staleža. Tako npr. piše sekretar i blagajnik štajerskih staleža Sebastian Speidl da je potrebno vratiti Presečkom 5.300 talira koje je on isplatio tvrdjavi Bajcsa(Weitschawar). 32)

29) Ilijanić M., op.cit., str.291.

30) Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Militaria.

31) Ibid.

32) Ibid.

Potpis varaždinskog trgovca Bartola Presečkog na pismu štajerskim staležima u kojem on moli da mu se vrati 1.200 talira. Navedeni iznos posudio je Presečko na potvrdu komandantu Koprivnice za plaću vojnicima.

Iz izvora doznajemo da je takodjer i varaždinski trgovac Vincenc Perger kreditirao vojsku na granici na zahtjev štajerskih staleža iz Graza koji su tu vojsku morali plaćati. Pored toga što je vojnicima izdavao robu na kredit, Perger im je posudjivao i novac jer su im plaće pristizale neredovito. Mora da se radilo o značajnijem kreditiranju kad u jednom pismu 1600.godine komandant Koprivnice moli staleže u Grazu da plate Pergeru dugove jer je on zbog njih izgubio kredit u trgovačkom svijetu. 33) Perger se spominje takodjer i 1603.godine kada mu javljaju isti staleži da i dalje obavlja isplate vojnicima, a oni će mu naknadno namiriti dugove. 34) Nalazimo ga u dokumentima štajerskog zemaljskog arhiva u Grazu takodjer 1604.godine u vezi s dugom od 300 talira koji mu štajerski staleži trebaju namiriti jer je dao zajam kapetanu đurdjevačke tvrđave za plaću vojnicima. 35) Posada Djurdjevca ne može Pergeru vratiti dug pa njihov kapetan traži da staleži odbiju vojnicima dužni iznos od plaće i namire dugovanje direktno Pergeru, i to u njemačkom novcu. To je i razumljivo jer mu je njemački novac bio potreban da bi njime mogao plaćati robu koju je nabavljao na njemačkom tržištu.

33) *Ibid.*

34) *Ibid.*

35) *Ibid.*

Takodjer je vrlo vjerojatno da su s vojskom trgovali i trgovci Gonan jer se 1643.godine spominje jedan od članove ove trgovačke obitelji kao vojni dobavljač. Iz njegovog pisma komandantu Križevaca o nabavi žita za vojsku na granici doznajemo da je on imao na terenu svoje dobavljače. 36)

U sačuvanim dokumentima iz toga vremena u Štajerskom zemaljskom arhivu u Grazu navedeno je da se žito za vojne nabave mjerilo "štrihanom" varaždinskom mjerom. 37) Kako se u to vrijeme za mjerjenje žita upotrebljavala izvorna varaždinska žitna mjera - drevenka, vjerojatno se radilo o brisanoj drevenki. 38)

Moguće je da je u robnom prometu s vojskom sudjelovao takodjer i varaždinski trgovac Kristofor Neustätter. Ovo možemo pretpostaviti na osnovu toga što on 1653.godine javlja staležima u Grazu da je u njegovom dućanu ostalo sukno koje će on pokušati prodati u Koprivnici. 39)

Sve to ukazuje na činjenicu da je u Varaždinu dakle u 17. stoljeću bila organizirana stalna trgovina na malo za graničare čime je bilo, unatoč mnogobrojnim problemima, olakšano kontaktiranje potrošača-vojnika na granici i članova njihovih obitelji s robom u mjestu života i u vrijeme kad im je ona bila potrebna. Istovremeno je ova, prvenstveno vojnicima namijenjena trgovina, omogućavala razmjenu robe i s drugom skupinom potrošača - građanima Varaždina, obavljajući tako u gradu kvalitativnu i kvantitativnu funkciju pored prostorne i vremenske. Gospodarski gledano bilo je i normalno da Caccia kao i ostali trgovci, kad su već ovdje, trguju i s građanima Varaždina zadovoljavajući tako njihove u to vrijeme već ne baš male svakodnevne potrebe. Granična trgovina bila je prema tome dio trgovine Varaždina pa je i po toj liniji ovaj grad bio povezan sa Srednjom Evropom. Trgovina s graničarima pripomogla je da je u 17.stoljeću varaždinsko tržište bilo snabdjeveno isto takvom robom kakva se u to vrijeme prodavala i u ostalim evropskim gradovima kako nam to pokazuju medju inim i stanovita istraživanja Mautner-Gerramba i Popelke. 40)

36) *Ibid.*

37) *Ibid.*

38) *O varaždinskoj drevenki vidjeti:*

Herkov Z.: Naše stare mjere i utezi, Zagreb, 1973, str.99-100 i

Herkov Z.: Stare varaždinske mjere, Ljetopis Jugoslavenske akademije, knjiga 73, Zagreb, 1969, str.295-331.

39) *Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Militaria,*

40) *Mautner K., Geramb V.: Steirisches Trachtenbuch, Graz 1932*

Popelka F.: Geschichte der Stadt Graz, Graz 1935.

IZVORI I LITERATURA:

- Dorr, H., *Auszug aus Unger-Khull, Steirischer Wortschatz* (Graz 1903)
iz "Das steirische Handwerk" I, Graz 1970.
- Herkov, Z., *Naše stare mjere i utezi*, Zagreb, 1973.
- Herkov, Z., *Stare varaždinske mjere*, *Ljetopis Jugoslavenske akademije*, Knjiga 43, Zagreb, 1969.
- Horvat, R., *Povijest grada Varaždina, Svezak I, rukopis u Gradskom muzeju Varaždin*.
- Ilijanić, M., *Nekoliko podataka o vezama Ptuja i Varaždina u 16. i 17. stoljeću*, *Ptujski zbornik br. 4*, Ptuj, 1975.
- Ilijanić, M., *Odišlo i sitni kućni inventar u Varaždinu 16. stoljeća*, *Zbornik za narodni život i običaje-Knjiga 43, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Zagreb*, 1967.
- Ilijanić, M., *Prilog istraživanju historijsko-urbanističke dokumentacije Varaždina*, *Godišnjak GMV br. 4*, Varaždin, 1970.
- Ilijanić, M., *Prilog istraživanju kulturne povijesti Varaždina, Prilozi historiji Varaždina*, Varaždin, 1967.
- Kapustić, S., *Tragom gospodarske povijesti Varaždina (na poticaj "Ekonomske historije Jugoslavije" Mije Mirkovića, Zbornik radova "Susret na dragom kamenu" 78, Pula, 1979, str. 163-169*.
- Leksikon Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Zagreb*, 1974.
- Mautner, K., *Geramb, V., Steirisches Trachtenbuch*, Graz 1932.
- Popelka, F., *Geschichte der Stadt Graz*, Graz 1935.
- Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Militaria*.

Primljeno: 1979-10-3

Kapustić S. Einige Worte über die Organisation des Handels mit den Grenzlern in Varaždin im 17. Jh.

ZUSAMMENFASSUNG

Im 17. Jh. war Varaždin, obwohl in der Grenznähe, eine relativ sichere Stadt, weil sie von den Türken nicht direkt gefährdet war. Noch eine Zeitlang befand sich der Sitz der Generalats und ein grosser Proviant-, Waffen- und Munitionslager in dieser Stadt, woher sie aufs Kriegsfeld und in die bedrohten Festungen in Slawonien geliefert wurden. Hier wurde auch die Musterung der neuen Soldaten durchgeführt, hier wurde ihnen die Besoldung bezahlt und die Besorgung organisiert.

Die Soldaten an der Grenze wurden von steierischen Ständen teilweise bar, teilweise in Natur-d.h. in Stoff und Nahrungsmitteln bezahlt. In Lieferungen für Grenzlern finden wir verschiedene Ware. Der grösste Teil der Bezahlung bezog sich auf die Kleidungsstücke und Stoffe, die in verschiedenen Varianten der roten und der blauen Farbe vorkamen.

In der Soldatenversorgung an der Grenze nahm eine grössere Anzahl der Grazer, Marburger, Petauer, Varaždiner und wahrscheinlich auch anderen Kaufleute, und eine ganze Reihe verschiedener Lieferanten und Spediteure teil. Es scheint, dass die Grazer Stände die grössten Handelsgeschäfte im Austausch mit den Grenzlern in Varaždin dem Hofkaufmann italienischer Herkunft Gabriel Gaccia aus Petau vertraut haben. Dieser Kaufmann konnte in der Hälfte des 17. Jhs. die Militärkantine in Varaždin eröffnen, die auch den Bürgern zur Verfügung stand.

Aus den Quellen erfahren wir, dass in dem Handel mit dem Militär mehrere Varaždiner Kaufleute wie z.B. Bartol Presečko, Vincenc Perger und Kristofor Neustätter teilnahmen. In demselben Zusammenhang wird noch ein Varaždiner Kaufmann unter den Namen Gonan erwähnt.

So wurde Varaždin in dieser Hinsicht mit Mitteleuropa verbunden. Der Handel mit den Grenzlern war auch die Ursache, dass im 17. Jh. der Varaždiner Markt gleichzeitig die Ware anbieten konnte, die auch in anderen europäischen Städten vorkam.